

Înalta Curte de Casație și Justiție

COMPLETUL PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT ÎN MATERIE PENALĂ

Dosar nr. 1.062/1/2015/HP/P

Decizie nr. 16/2015 din

22/05/2015

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 490 din 03/07/2015

Completul compus din:

Mirela Sorina Popescu - președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție - președintele completului

Anca Mădălina Alexandrescu - judecător-raportor la Secția penală

Ioana Alina Ilie - judecător la Secția penală

Rodica Aida Popa - judecător la Secția penală

Simona Daniela Encean - judecător la Secția penală

Luminița Livia Zglimbea - judecător la Secția penală

Silvia Cerbu - judecător la Secția penală

Rodica Cosma - judecător la Secția penală

Luciana Mera - judecător la Secția penală

Elena Larisa Pavel - magistrat-asistent

S-a luat în examinare sesizarea formulată de către Curtea de Apel Timișoara - Secția penală - prin Încheierea de ședință din data de 23 februarie 2015 pronunțată în Dosarul nr. 2.834/325/2014, având ca obiect apelurile declarate de către inculpatul M. A. și de părțile civile E. Z. M. și S. H. împotriva Sentinței penale nr. 3.953 din data de 6 noiembrie 2014 a Judecătorei Timișoara, Curtea de Apel Timișoara, prin care, în temeiul art. 475 din Codul de procedură penală, a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția penală în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la chestiunea de drept dacă: "Este admisibilă acțiunea civilă, având ca obiect obligarea la plata de daune materiale și morale, exercitată în procesul penal împotriva inculpatului trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată."

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a fost constituit conform prevederilor art. 476 alin. (6) din Codul de procedură penală și art. 27⁵ din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Ședința de judecată a fost prezidată de către președintele Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, doamna judecător Mirela Sorina Popescu.

La ședința de judecată a participat doamna Elena Larisa Pavel, magistrat-asistent în cadrul Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, desemnată în conformitate cu dispozițiile art. 27⁶ din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost reprezentat de doamna procuror Irina Kuglay, procuror în cadrul Secției judiciare a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Magistratul-asistent a prezentat referatul cauzei, obiectul Dosarului nr. 1.062/1/2015/HP/P aflat pe rolul Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, precum și faptul că la dosar au fost transmise puncte de vedere asupra problemei de drept în discuție de către curțile de apel Alba Iulia, Bacău, Brașov, București, Cluj, Constanța, Craiova, Galați, Iași, Oradea, Ploiești, Suceava, Târgu Mureș și Timișoara și de către specialiști din cadrul Universității de Vest din Timișoara - Facultatea de drept și științe administrative.

A mai arătat că, la dosar, a fost depus raportul întocmit de judecătorul-raportor, doamna judecător Anca Mădălina Alexandrescu, la data de 20 aprilie 2015, fiind comunicat părților la data de 24 aprilie 2015, potrivit dispozițiilor art. 476

alin. (9) din Codul de procedură penală.

A menționat că, la data de 30 aprilie 2015, prin Adresa nr. 709/C/710/III-5/2015, Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția judiciară, Serviciul judiciar penal a comunicat faptul că Secția judiciară a unității de parchet sus-menționate nu are în lucru nicio sesizare având ca obiect promovarea unui recurs în interesul legii cu privire la problema de drept dacă: "Este admisibilă acțiunea civilă, având ca obiect obligarea la plata de daune materiale și morale, exercitată în procesul penal împotriva inculpatului trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată."

Președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, doamna judecător Mirela Sorina Popescu, constatând că nu sunt alte cereri sau excepții de formulat, a solicitat doamnei procuror Irina Kuglay să susțină punctul de vedere cu privire la problema supusă dezbaterii în Dosarul nr. 1.062/1/2015/HP/P.

Reprezentantul Ministerului Public a precizat, referitor la admisibilitatea sesizării, în dezacord cu concluziile judecătorului-raportor, că aceasta este admisibilă.

Astfel, procurorul a arătat că judecătorul-raportor a avut în vedere două argumente pentru care a apreciat sesizarea formulată ca fiind inadmisibilă, și anume cel cu privire la faptul că problema de drept supusă dezbaterii a fost clarificată prin Decizia de îndrumare nr. 1/1968 a Tribunalului Suprem și prin deciziile pronunțate în recurs în interesul legii nr. 29/2008 și nr. 43/2008 și, respectiv, cel potrivit căruia dispozițiile legale sunt clare și nu au generat practică neunitară.

Analizând argumentele invocate, procurorul a relatat că, pe de-o parte, prin cele două decizii pronunțate în recurs în interesul legii, instanța supremă s-a pronunțat asupra admisibilității acțiunii civile în cazul infracțiunilor de pericol, statuând în sensul inadmisibilității acesteia, însă această analiză a avut loc din perspectiva altor infracțiuni decât cea de fals în înscrisuri sub semnătură privată.

Prin urmare, s-a apreciat că, prin aceste decizii, nu a fost dată o rezolvare de principiu pentru oricare dintre infracțiunile caracterizate ca fiind de pericol, ci s-au oferit soluții punctuale în raport cu anumite infracțiuni.

Mai mult decât atât, procurorul a arătat că, deși există două decizii pronunțate în recurs în interesul legii care tratează aceste aspecte, mai există și o a treia decizie pronunțată tot în recurs în interesul legii, contrară celor două, care privește infracțiunile cu efecte complexe.

Astfel, s-a menționat că una dintre decizii se referă la infracțiunile privind legea circulației, iar această decizie nu este opozabilă, întrucât tratează diferența de principiu dintre obiectul acțiunii penale și cel al acțiunii civile care, sub aspect factual, nu coincideau.

Cât privește cea de a doua decizie invocată, procurorul a precizat că aceasta se referă la Legea nr. 59/1934 asupra cecului și că există o similaritate între această decizie și speța în cauză, ambele având ca obiect infracțiuni de pericol ce au în vedere fapte care, din perspectivă materială, coincid, atât sub aspectul acțiunii civile, cât și al celei penale.

În concluzie, procurorul a apreciat că această decizie pronunțată în recurs în interesul legii a statuat cu caracter definitiv numai cu privire la acțiunea penală exercitată pentru infracțiunea din Legea nr. 59/1934 asupra cecului, chiar dacă în considerentele deciziei se face trimitere la infracțiunile de pericol, nestatuându-se de plano cu privire la acestea.

Referitor la argumentul invocat de către judecătorul-raportor privind caracterul unitar al practicii judiciare, procurorul a apreciat că acesta nu poate constitui un fine de neprimire, întrucât nu este prevăzut ca o condiție de admisibilitate, astfel că hotărârile prealabile se pot emite chiar dacă nu există practică contradictorie, precum și față de caracterul de noutate al dispozițiilor art. 19 din Codul de procedură penală în vigoare, în raport cu cele din Codul de procedură penală anterior.

Cât privește aspectul potrivit căruia sesizarea trebuie să vizeze exclusiv probleme de interpretare a legii, iar nu elemente ale speței deduse judecării, tinzându-se, în fapt, la soluționarea litigiului particular, procurorul a apreciat că hotărârea prealabilă ce se va da în cauză nu va constitui, în sine, un mod de rezolvare a speței deduse judecării, întrucât în acea cauză se discută, de plano, numai admisibilitatea, și nu temeinicia acțiunii civile alăturate celei penale.

De asemenea, procurorul a mai arătat că modul în care se stabilește raportul dintre acțiunea penală și acțiunea civilă pentru ca o acțiune civilă să fie admisibilă constituie o chestiune prealabilă în orice cauză în care instanțele de judecată sunt investite cu o acțiune civilă.

Privitor la caracterul de noutate al dispozițiilor art. 19 din Codul de procedură penală, față de care se consideră admisibilă sesizarea Înaltei Curți, procurorul a apreciat că prin legea de punere în aplicare a Codului de procedură

penală s-au modificat aceste dispoziții legale, introducându-se sintagma expresă că acțiunea civilă să aibă ca obiect repararea prejudiciului produs prin săvârșirea faptei care face obiectul acțiunii penale.

Astfel, s-a apreciat că această referire la obiectul acțiunii penale prin care legiuitorul a dorit să statueze asupra caracterului accesoriu al acțiunii civile nu se regăsea în dispozițiile legale anterioare, acest aspect reprezentând o diferență esențială între dispozițiile legale actuale și cele anterioare.

Totodată, procurorul a mai arătat că obiectul acțiunii penale, identitatea dintre fapta civilă și fapta care face obiectul acțiunii penale, este de esență rezolvării problemei de drept cu care a fost sesizată Înalta Curte de Casație și Justiție.

În ceea ce privește referirea la obiectul acțiunii penale, procurorul a menționat că sunt posibile cel puțin două interpretări, și anume dacă prin fapta care face obiectul acțiunii penale se înțelege doar elementul material al infracțiunii sau dacă prin fapta care face obiectul acțiunii penale se înțelege infracțiunea cu toate elementele de conținut și de tipicitate ale acesteia.

Astfel, procurorul a apreciat că, în prima interpretare expusă, respectiv aceea că dacă prin fapta care face obiectul acțiunii penale se înțelege doar elementul material al infracțiunii, atunci acțiunea civilă este admisibilă, iar în a doua interpretare, în sensul că dacă trebuie să existe identitate între acțiunea civilă și toate elementele de conținut ale infracțiunii, atunci acțiunea civilă este inadmisibilă, întrucât, în măsura în care prejudiciul trebuie reținut ca element constitutiv al infracțiunii care să întemeieze și acțiunea civilă, atunci acțiunea civilă nu poate exceda cadrului acțiunii penale.

În contextul celor precizate, reprezentantul Ministerului Public a considerat îndeplinite condițiile de admisibilitate prevăzute de dispozițiile art. 475-477 din Codul de procedură penală, solicitând admiterea în principiu a sesizării formulate de către Curtea de Apel Timișoara privind pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept cu care Înalta Curte de Casație și Justiție a fost investită.

Președintele Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, doamna judecător Mirela Sorina Popescu, constatând că nu sunt întrebări de formulat din partea membrilor completului pentru reprezentantul parchetului, a declarat dezbaterile închise, iar Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a reținut cauza în pronunțare.

ÎNALTA CURTE,

asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

Prin Încheierea de ședință din data de 23 februarie 2015 pronunțată în Dosarul nr. 2.834/325/2014, având ca obiect apelurile declarate de către inculpatul M. A. și de părțile civile E. Z. M. și S. H. împotriva Sentinței penale nr. 3.953 din data de 6 noiembrie 2014 a Judecătoria Timișoara, Curtea de Apel Timișoara, în temeiul art. 475 din Codul de procedură penală, a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție - Secția penală în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la chestiunea de drept dacă: "Este admisibilă acțiunea civilă, având ca obiect obligarea la plata de daune materiale și morale, exercitată în procesul penal împotriva inculpatului trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată."

Prin aceeași încheiere de ședință s-a dispus și suspendarea judecării cauzei până la pronunțarea hotărârii prealabile.

II. Expunerea succintă a cauzei

Apelantul inculpat M.A. a fost trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată, prevăzută de art. 290 alin. 1 din Codul penal din 1969, reținându-se, în fapt, că a confecționat un înscris sub semnătură privată - redactat în limba germană - pe care l-a folosit, în calitate de pârât, în Dosarul civil nr. 17.196/325/2009 al Judecătoria Timișoara, în scopul de a obține respingerea acțiunii civile având ca obiect restituirea unui împrumut, formulată împotriva sa și a soției sale.

În cadrul procesului penal, reclamantele din procesul civil s-au constituit părți civile împotriva inculpatului, solicitând obligarea acestuia la plata de daune materiale și morale.

Prin Sentința penală nr. 3.953 din data de 6 noiembrie 2014 pronunțată în Dosarul nr. 2.834/325/2014 al Judecătoria Timișoara s-a dispus, printre altele, respingerea acțiunii civile, promovată de părțile civile, ca inadmisibilă.

Împotriva acestei sentințe au declarat apeluri inculpatul și părțile civile, acestea din urmă solicitând obligarea inculpatului la plata de daune materiale și morale.

III. Opinia instanței care a pronunțat sesizarea

Completul de judecată care a sesizat Înalta Curte cu chestiunea de drept supusă dezlegării și-a exprimat punctul de vedere (în opinie majoritară) în sensul admisibilității acțiunii civile, având ca obiect obligarea la plata de daune materiale și morale, exercitată în procesul penal împotriva inculpatului trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată.

S-a avut în vedere împrejurarea că simpla falsificare a unui înscris sub semnătură privată nu constituie infracțiune, fiind necesar ca falsificarea să fie urmată de folosirea înscrisului de către făptuitor sau de încredințarea înscrisului altei persoane spre a-l folosi.

Curtea de Apel Timișoara a arătat în considerentele încheierii de sesizare a Înaltei Curți faptul că, în prima ipoteză, și anume falsificarea urmată de folosirea înscrisului de către autor (situație existentă și în speță), este posibilă vătămarea materială sau morală a unei persoane fizice sau juridice, vătămare aptă a se produce prin folosirea efectivă a documentului fals. În această situație există o legătură directă între săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată și prejudiciul (material sau moral) pretins de persoana vătămată, astfel încât acțiunea civilă poate fi alăturată acțiunii penale.

Contrar punctului de vedere al majorității membrilor completului de judecată, în opinie separată s-a considerat că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală pentru sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile.

Astfel, cu privire la chestiunea dacă infracțiunile de pericol sunt cauzatoare de prejudicii, instanța supremă a statuat anterior, prin Decizia de îndrumare nr. 1/1968, că infracțiunile de pericol nu sunt cauzatoare de prejudicii prin ele însele și, ca atare, în cazul unor asemenea infracțiuni, instanța investită cu judecarea acțiunii penale nu este competentă să soluționeze și acțiunea civilă alăturată celei penale.

S-a mai arătat că, asupra acestei chestiuni, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat prin deciziile nr. 29 din 2 iunie 2008 și nr. 43 din 13 octombrie 2008 pronunțate în recurs în interesul legii.

IV. Opinia instanțelor judecătorești

Au comunicat puncte de vedere asupra problemei de drept în discuție curțile de apel Alba Iulia, Bacău, Brașov, București, Cluj, Constanța, Craiova, Galați, Iași, Oradea, Ploiești, Suceava, Târgu Mureș și Timișoara.

În majoritate, punctele de vedere exprimate de curțile de apel au fost în dezacord cu opinia majoritară cuprinsă în încheierea de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție, și anume că nu este admisibilă acțiunea civilă având ca obiect obligarea la plata de daune materiale și morale, exercitată în procesul penal împotriva inculpatului trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată, întrucât aceasta este o infracțiune de pericol, și nu o infracțiune de rezultat care, prin însăși natura urmărilor pe care le produce, nu poate genera prejudicii materiale, excluzând, de plano, posibilitatea exercitării acțiunii civile, a cărei urmare socialmente periculoasă constă în starea de pericol generală pentru valorile sociale ocrotite prin normele de incriminare, și nu într-un rezultat concret, material; infracțiunea respectivă nu este susceptibilă de a avea subiect pasiv persoană fizică, iar prin simpla utilizare a unui înscris sub semnătură privată nu se produc daune.

Curtea de Apel Pitești nu a identificat hotărâri judecătorești relevante și nici nu a expus o părere relativ la problema de drept în discuție.

Curtea de Apel București a comunicat faptul că a fost exprimată și opinia minoritară, potrivit căreia pot exista situații în care să fie considerată admisibilă acțiunea civilă având ca obiect obligarea la plata de daune materiale și morale, exercitată în procesul penal împotriva inculpatului trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată. Pentru a constitui infracțiune, falsificarea unui înscris sub semnătură privată trebuie să fie urmată de folosirea înscrisului de către făptuitor sau de încredințarea înscrisului altei persoane spre a-l folosi. În această situație, există cazuri, cum este și cel din cauza în care a fost invocată problema de drept supusă dezlegării, în care este posibilă vătămarea materială sau morală a unei persoane fizice sau juridice, vătămare aptă a se produce prin folosirea efectivă a documentului fals. În cauza de față chiar există o legătură directă între săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată și prejudiciul (material sau moral) pretins de persoana vătămată, astfel încât acțiunea civilă poate fi alăturată acțiunii penale.

Tot în opinie minoritară, în cadrul Curții de Apel Galați s-a apreciat că acțiunea civilă este admisibilă, motivat de faptul că prin folosirea înscrisului fals poate fi vătămată material sau moral o persoană fizică ori juridică, existând legătură directă între săvârșirea faptei și prejudiciul produs.

În cadrul Curții de Apel Constanța a existat, de asemenea, și o opinie minoritară, în sensul că acțiunea civilă este admisibilă doar sub aspectul solicitării daunelor morale.

La nivelul Tribunalului Tulcea nu a fost identificată jurisprudență relevantă cu privire la chestiunea de drept supusă discuției, iar în opinie majoritară s-a apreciat că este admisibilă o astfel de acțiune civilă față de condițiile particulare, concrete ale fiecărei spețe.

Tribunalul Olt și Judecătoria Balș au arătat că acțiunea civilă este admisibilă, în măsura în care sunt dovedite condițiile răspunderii civile delictuale.

Magistrații din cadrul Curții de Apel Alba Iulia și din cadrul instanțelor arondate acestei Curți au arătat că o atare acțiune civilă este admisibilă, urmând ca acordarea de daune morale și materiale să fie apreciată de la caz la caz.

Curtea de Apel Bacău a concluzionat în sensul că infracțiunile de fals și de uz de fals nu sunt cauzatoare de prejudicii materiale și nu sunt condiționate de producerea unei vătămări, însă nu se exclude posibilitatea ca, în fapt, ele să fie generatoare de daune, fie în mod exclusiv, fie angrenate într-o antecedentă cauzală complexă, caz în care persoana vătămată se poate constitui parte civilă.

În același sens, Curtea de Apel Brașov a apreciat că nu trebuie excluse, de plano, despăgubirile civile cu titlu de daune materiale și/sau morale solicitate în cadrul unei acțiuni civile alăturate celei penale care vizează comiterea unei infracțiuni de fals în înscrisuri sub semnătură privată.

În sens contrar au opinat magistrații din cadrul judecătoriilor Rupea și Brașov și ai tribunalelor pentru minori și familie Brașov și Covasna, care au apreciat că nu este admisibilă o astfel de acțiune civilă.

O opinie juridică distinctă a fost exprimată de către Curtea de Apel Cluj, Tribunalul Cluj și judecătoriile Turda și Jibou, evidențiindu-se faptul că, în ipoteza în care s-au produs consecințe juridice păgubitoare, acestea trebuie reparate în cadrul procesului penal. Din acest punct de vedere, s-a apreciat că art. 19 din Codul de procedură penală, spre deosebire de art. 14 din Codul de procedură penală din 1968, nuanțează, în sensul că acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal are ca obiect tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile, potrivit legii civile, pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale.

Judecătoria Bistrița și Tribunalul Maramureș au apreciat că acțiunea civilă este inadmisibilă.

V. Opinia specialiștilor consultați

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. (10) din Codul de procedură penală raportat la art. 473 alin. (5) din Codul de procedură penală a fost solicitată opinia scrisă a unor specialiști recunoscuți cu privire la chestiunea de drept ce formează obiectul sesizării.

A fost transmis un singur punct de vedere în acest sens, de către Universitatea de Vest din Timișoara - Facultatea de drept și științe administrative, care a opinat în sensul că acțiunea civilă având ca obiect obligarea la plata de daune morale și materiale, exercitată în cadrul procesului penal împotriva inculpatului trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată este admisibilă, pentru următoarele motive:

Este adevărat că infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată este unanim caracterizată în doctrina penală ca fiind o infracțiune de pericol, deoarece urmarea socialmente periculoasă, care caracterizează latura obiectivă a infracțiunii, este crearea unei stări de pericol pentru încrederea publică în înscrisurile sub semnătură privată.

Aceasta nu înseamnă că o infracțiune de pericol nu poate cauza și o pagubă, fără ca prin aceasta infracțiunea de pericol să devină o infracțiune de daună (de rezultat material). Dauna produsă rămâne un element extraneu conținutului legal al infracțiunii, dar este un element al conținutului faptic concret al infracțiunii, de care nu se poate face abstracție.

Latura obiectivă a infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată se realizează prin săvârșirea cumulativă a unor acțiuni de plămuire a înscrisului, de falsificare ori alterare a scrierii sau subscrierii urmate de acțiuni de folosire ori încredințarea spre folosire a înscrisului astfel falsificat [art. 322 alin. (1) din Codul penal].

Uzul de fals este absorbit în conținutul infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată, dacă înscrisul este folosit

de falsificator, dar își recapătă individualitatea, dacă înscrisul este folosit de o altă persoană căreia înscrisul i-a fost încredințat de către făptuitor.

Folosirea unui înscris sub semnătură privată falsificat poate cauza prejudicii morale (de exemplu: afectarea imaginii publice prin publicarea unor scrisori plătuite) sau materiale (de exemplu: pierderea sau diminuarea unor drepturi succesoriale).

În aceste cazuri, prejudiciul este indiscutabil în legătură cauzală cu acțiunea de folosire.

Conform art. 1.357 din Codul civil, cel care cauzează altuia un prejudiciu printr-o faptă ilicită, săvârșită cu vinovăție, este obligat să îl repare.

Acțiunea civilă, alăturată acțiunii penale în procesul penal, are evident un temei delictual. Ca atare, ori de câte ori între prejudiciul moral sau material și acțiunea de folosire a înscrisului sub semnătură privată falsificat există o legătură de cauzalitate, acțiunea civilă având ca obiect obligarea la plata de daune morale și materiale, exercitată în procesul penal împotriva inculpatului, este admisibilă.

Într-o practică mai veche, dar perfect justificată și în contextul actualelor reglementări ale Codului penal și de procedură penală, fostul Tribunal Suprem a statuat: "împrejurarea că existența infracțiunilor de fals intelectual și uz de fals nu este condiționată de producerea unor vătămări materiale nu exclude posibilitatea ca, în fapt, ele să fie generatoare de daune, fie în mod exclusiv, fie angrenate într-o antecedentă cauzală complexă și, ca atare, nu se poate nega părții vătămate dreptul de a exercita acțiunea civilă în cadrul procesului penal, împotriva autorului lor, deoarece - în asemenea situație - acțiunea civilă își are izvorul în aceleași fapte materiale ca și acțiunea penală, iar aceste fapte materiale constituie infracțiuni" (Tribunalul Suprem, Secția penală, Decizia nr. 1.527/1974, V. Papadopol, M. Popovici, Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977, p. 26).

S-a apreciat că motivarea amintită este valabilă și în cazul infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată.

VI. Punctul de vedere al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

Parchetul a apreciat că sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate ale sesizării formulate, întrucât, în urma analizei efectuate în temeiul art. 475 din Codul de procedură penală, rezultă că instanța care a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție este Curtea de Apel Timișoara - Secția penală, investită cu soluționarea cauzei în ultimă instanță - apel, cauza se află în cursul judecătii, existând o chestiune de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a acestei cauze (soluționarea apelului părților civile este dependentă de hotărârea prealabilă prin care se va da o rezolvare de principiu chestiunii de drept).

Cât privește condiția nestatuării anterioare asupra chestiunii de drept printr-un recurs în interesul legii, s-a apreciat îndeplinită și această cerință.

În privința deciziei de îndrumare nr. 1/1968 a Tribunalului Suprem, respectiv a deciziilor pronunțate în recurs în interesul legii nr. 29/2008 și nr. 43/2008, parchetul a apreciat că instanța supremă s-a pronunțat asupra admisibilității acțiunii civile în cazul infracțiunilor de pericol, statuând în sensul inadmisibilității acesteia.

Însă, sub acest aspect s-a opinat că admisibilitatea acțiunii civile a fost analizată din perspectiva altor infracțiuni, respectiv art. 36 și 37 din Decretul nr. 328/1966 privind circulația pe drumurile publice, art. 78 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, art. 84 din Legea nr. 59/1934 asupra cecului, decât cea de fals în înscrisuri sub semnătură privată.

Prin urmare, în accepțiunea parchetului, prin aceste decizii nu a fost dată o rezolvare de principiu pentru oricare dintre infracțiunile caracterizate ca fiind de pericol, ci s-au oferit soluții punctuale, în raport cu anumite infracțiuni. Întrucât niciuna dintre aceste infracțiuni nu face obiectul cauzei în care s-a formulat sesizarea, deciziile menționate nu sunt incidente și, de asemenea, nu semnifică neîndeplinirea condiției de a nu se fi statuat anterior asupra chestiunii de drept care se solicită a fi lămurită.

Așadar, s-a arătat că a admite că pronunțarea acestor decizii echivalează cu o statuare de principiu în materia admisibilității acțiunii civile în cazul infracțiunilor de pericol presupune și a admite că deciziile care s-au succedat Deciziei de îndrumare nr. 1/1968 nu ar mai fi fost necesar a fi pronunțate. Or, este evident, în raport cu existența deciziilor ulterioare Deciziei de îndrumare nr. 1/1968, că o asemenea concluzie este eronată.

Totodată, parchetul a arătat că obiectul chestiunii de drept a cărei lămurire se solicită îl reprezintă interpretarea art. 19 din Codul de procedură penală privind obiectul și exercitarea acțiunii civile din perspectiva infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată, ca infracțiune de pericol, prevăzută de art. 322 din Codul penal, respectiv art. 290 din Codul penal anterior.

Astfel, s-a arătat că art. 19 alin. (1) din Codul de procedură penală definește obiectul acțiunii civile ca fiind tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile, pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale.

Potrivit acestor dispoziții legale, în opinia parchetului, acțiunea civilă în procesul penal se poate întemeia numai pe răspunderea civilă delictuală, iar stabilirea răspunderii și repararea pagubei se fac potrivit legii civile.

S-a mai susținut de către parchet că se impune sublinierea faptului că actuala reglementare prevede expres stabilirea răspunderii conform legii civile spre deosebire de art. 14 din Codul de procedură penală anterior care nu conținea o astfel de precizare decât în ceea ce privea repararea pagubei - art. 14 alin. 3 din Codul de procedură penală anterior, iar prejudiciul a fost produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale.

Totodată, parchetul a opinat că obiectul acțiunii civile în procesul penal îl constituie tragerea la răspundere pentru fapta proprie, conform art. 1.357 din Codul civil (art. 998 și 999 din Codul civil anterior). Potrivit acestei dispoziții legale, condițiile generale ale răspunderii pentru fapta proprie sunt existența unei fapte ilicite, a unui prejudiciu, a legăturii de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu, precum și existența vinovăției, conform art. 16 din Codul civil. Așadar, existența acestor condiții se impune a fi analizată conform legii civile.

În raport cu obiectul sesizării, parchetul a apreciat că este pusă în discuție condiția legăturii de cauzalitate dintre fapta ilicită/infracțiune de pericol și prejudiciu.

S-a arătat că, în măsura în care existența raportului de cauzalitate în cazul infracțiunilor de pericol este analizată din perspectiva legii penale substanțiale, se ajunge la o concluzie invariabilă a problemei procesuale, respectiv inadmisibilitatea în orice situație a acțiunii civile în procesul penal. Astfel, în cazul infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată, care aduce o atingere adevărului și încrederii ce trebuie să caracterizeze relațiile umane și care, ca urmare imediată (tipică), produce o stare de pericol, fiind indiferentă producerea sau nu a consecințelor juridice avute în vedere de făptuitor, s-a concluzionat că o asemenea infracțiune, prin natura sa, nu este cauzatoare de prejudicii materiale sau morale și, prin urmare, acțiunea civilă este inadmisibilă.

S-a menționat că, pentru determinarea raportului de cauzalitate, se utilizează exclusiv teoria cauzalității necesare, un raport de cauzalitate exclusiv direct între infracțiune și prejudiciu; "este considerată victimă în procesul penal persoana care a suferit prejudiciul pe care legiuitorul a intenționat să îl evite, prevăzând o asemenea infracțiune, este vorba doar de atingerea interesului legitim protejat prin incriminarea penală", precizându-se că și în această interpretare s-a acceptat repararea unui prejudiciu indirect.

Sub un alt aspect care, însă, analizează existența raportului de cauzalitate din perspectiva dreptului substanțial civil, parchetul a opinat că aptitudinea unei infracțiuni de a produce prejudicii nu trebuie apreciată în abstract, ci în funcție de condițiile concrete, particulare ale fiecărei spețe, fără a se nega, de plano, eficiența cauzală a unei asemenea fapte, respectiv că acțiunea civilă este admisibilă în procesul penal ori de câte ori prejudiciul a fost produs prin infracțiune sau prin același complex cauzal indivizibil în care este integrată și infracțiunea.

Astfel, cu privire la infracțiunile de fals și uz de fals s-a arătat că, deși nu sunt condiționate de producerea unei vătămări, nu este exclus ca, în fapt, ele să fie generatoare de daune, fie în mod exclusiv, fie angrenate într-o antecedentă cauzală complexă, caz în care partea vătămată se poate constitui parte civilă în procesul penal, având ca obiect o asemenea infracțiune.

De asemenea, s-a mai susținut de către parchet că exercitarea concomitentă a celor două acțiuni (penală și civilă) implică o cauză materială unică, constând în săvârșirea aceleiași fapte, astfel că, din punct de vedere penal, fapta constituie infracțiune, iar din punct de vedere civil, aceeași faptă constituie un delict civil cauzator de prejudicii.

Cu privire la analiza faptei ca delict civil cauzator de prejudicii, parchetul a arătat că trebuie avute în vedere condițiile legii civile substanțiale, iar nu cele ale legii penale materiale. Astfel, cu privire la raportul de cauzalitate trebuie avut în vedere că fenomenul cauză nu acționează izolat, singur, ci că desfășurarea lui este condiționată de anumiți factori, care, fără a produce direct efectul păgubitor sau realmente periculos, favorizează totuși producerea acestui efect, înlesnind nașterea procesului cauzal, grăbind și favorizând dezvoltarea procesului sau agravându-i ori asigurându-i rezultatele

negative.

În asemenea situații, parchetul a apreciat că, din punctul de vedere al răspunderii juridice, asemenea condiții exterioare, care au contribuit precumpănitor la realizarea efectului păgubitor sau socialmente periculos, alcătuiesc împreună cu împrejurarea cauzală o unitate indivizibilă, în cadrul căreia asemenea condiții dobândesc și ele, prin interacțiune cu cauza, caracter cauzal.

Așadar, parchetul a arătat că, deși, de regulă, condiția prejudiciului privește infracțiunile de rezultat, trebuie luate în considerare și infracțiunile de pericol atunci când au vătămat un interes legitim, raportul cauzal existând nu doar atunci când acesta are un caracter direct, ci și când infracțiunea se înscrie într-o relație cauzală complexă, iar o asemenea analiză evidențiază admisibilitatea, de principiu, a acțiunii civile și în cazul infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată.

Concluzionând, parchetul a solicitat pronunțarea unei decizii prin care chestiunea de drept care face obiectul sesizării să fie soluționată în sensul că acțiunea civilă este, în cazul infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată, de principiu, admisibilă ori de câte ori prejudiciul a fost produs prin infracțiune sau prin același complex cauzal indivizibil în care este integrată și infracțiunea.

VII.1. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție - Secțiile Unite

1. Prin Decizia nr. 29 din 2 iunie 2008, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 230 din 8 aprilie 2009, Înalta Curte de Casație și Justiție - Secțiile Unite a stabilit, cu titlu obligatoriu pentru instanțe, în interpretarea dispozițiilor art. 78 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, astfel cum a fost aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 49/2006, faptul că:

"Instanța investită cu judecarea acțiunii penale în cazul infracțiunii de conducere a unui autovehicul pe drumurile publice de către o persoană fără a poseda permis de conducere nu va soluționa și acțiunea civilă exercitată de proprietarul sau deținătorul autoturismului avariat sau distrus în timpul săvârșirii infracțiunii rutiere."

În considerentele deciziei sus-menționate s-a arătat, în esență, faptul că, așa cum s-a stabilit de Secțiile Unite prin Decizia nr. 1 din 23 februarie 2004, acțiunea civilă poate fi alăturată celei penale numai atunci când fapta de conducere culpabilă pe drumurile publice întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni de rezultat, ce a generat efecte complexe, determinând prejudicii multiple, cum ar fi în cazul producerii decesului victimei sau al vătămării integrității sale corporale.

Când însă acțiunea penală privește infracțiunea de conducere a unui autovehicul pe drumurile publice de către o persoană care nu posedă permis de conducere [prevăzută la art. 78 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, astfel cum a fost aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 49/2006], nu mai există temei pentru exercitarea acțiunii civile alături de cea penală.

Din moment ce, în raport cu prevederile art. 14 alin. 1 și 2 din Codul de procedură penală din 1968, acțiunea civilă ce poate fi alăturată celei penale are ca obiect tragerea la răspundere civilă a inculpatului, răspundere care, în conformitate cu dispozițiile art. 998 și 999 din Codul civil anterior, nu poate fi antrenată decât dacă fapta a cauzat altuia prejudiciu, se impune ca numai o atare faptă să poată constitui temei pentru alăturarea acțiunii civile celei penale.

Or, câtă vreme sesizarea instanței penale este făcută doar cu judecarea infracțiunii de conducere pe drumurile publice de către o persoană care nu posedă permis de conducere, infracțiune care prin natura ei nu este generatoare de prejudiciu, persoana vătămată prin efectele altor acte ale inculpatului, comise cu aceeași ocazie, nu este îndreptățită să se constituie parte civilă în cauza respectivă și să alăture acțiunea sa civilă celei penale.

A considera altfel ar însemna să se admită posibilitatea exercitării și alăturării oricărei acțiuni civile la acțiunea penală, fără să decurgă din aceasta, ceea ce ar fi contrar principiilor ce guvernează procesul penal.

Într-adevăr, trebuie observat sub acest aspect că infracțiunea de conducere a unui autovehicul pe drumurile publice de către o persoană fără a avea permis de conducere nu este cauzatoare de pagube materiale prin ea însăși, întrucât, pentru producerea acestora, cel care conduce autovehiculul trebuie să mai săvârșească cel puțin un act comisiv sau omisiv care să aibă drept urmare producerea prejudiciului.

2. De asemenea, prin Decizia nr. 43 din 13 octombrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 372 din 3 iunie 2009, Înalta Curte de Casație și Justiție - Secțiile Unite a stabilit, în mod obligatoriu pentru instanțe, faptul că "instanța penală investită cu judecarea infracțiunilor prevăzute de art. 84 din Legea nr. 59/1934 asupra cecului, cu

modificările și completările ulterioare, nu va soluționa acțiunea civilă alăturată acțiunii penale, urmând a pronunța respingerea ca inadmisibilă a acțiunii civile".

S-a reținut că infracțiunile reglementate în Legea nr. 59/1934, cu modificările și completările ulterioare, denumite în doctrină ca formale, sunt periculoase pentru circuitul civil lato sensu. Existența lor nu necesită producerea unor consecințe patrimoniale, deoarece protejează numai relațiile sociale referitoare la operațiunile cu cecuri în vederea asigurării credibilității acestor instrumente de plată, cu rol deosebit în relațiile comerciale.

În cazul săvârșirii unor astfel de fapte, subiectul pasiv este instituția bancară a cărei credibilitate a fost periclitată prin acțiunea de emisie a cecului fără respectarea condițiilor legale, iar nu beneficiarul cecului emis cu încălcarea dispozițiilor legale.

Ca urmare, infracțiunile prevăzute în art. 84 din Legea nr. 59/1934, cu modificările și completările ulterioare, sunt infracțiuni de pericol, iar scopul acestei incriminări este acela de a determina emiterea corectă a cecurilor, iar nu acoperirea vreunei pagube materiale.

Este firesc, deci, ca în asemenea cauze, pentru acoperirea prejudiciului suferit, creditorii să aibă la dispoziție numai acțiunea civilă separată, izvorâtă din contract, iar nu și acțiunea civilă întemeiată pe răspunderea delictuală, care poate fi alăturată celei penale.

VII.2. Jurisprudență națională relevantă în cauză

Prin Decizia de îndrumare a Plenului Tribunalului Suprem nr. 1 din 14 martie 1968, s-a statuat că infracțiunile de pericol nu sunt cauzatoare de prejudicii prin ele însele și, ca atare, în cazul unor asemenea infracțiuni, instanța investită cu judecarea acțiunii penale nu este competentă să soluționeze și acțiunea civilă alăturată celei penale.

S-a mai arătat că, atunci când persoana care, conducând pe drumurile publice un autovehicul, fără a avea permis de conducere, săvârșește și alte acte comise sau omise, producând pagube materiale prin degradarea sau distrugerea bunurilor din culpă, poate fi obligată de către instanța penală la plata despăgubirilor civile pentru repararea daunelor numai dacă acele fapte, distincte de infracțiunea de conducere pe drumurile publice a unui autovehicul fără permis de conducere, cad sub prevederile legii penale și făptuitorul a fost trimis în judecată pentru săvârșirea lor.

VIII. Dispozițiile legale supuse interpretării

Art. 290 alin. 1 din Codul penal din 1969 - Falsul în înscrisuri sub semnătură privată: "Falsificarea unui înscris sub semnătură privată prin vreunul din modurile arătate în art. 288, dacă făptuitorul folosește înscrisul falsificat ori îl încredințează altei persoane spre folosire, în vederea producerii unei consecințe juridice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă."

Art. 19 alin. (1) și (5) din Codul de procedură penală - Obiectul și exercitarea acțiunii civile:

"(1) Acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal are ca obiect tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale (...)

(5) Repararea prejudiciului material și moral se face potrivit dispozițiilor legii civile."

Art. 25 alin. (1) din Codul de procedură penală - Rezolvarea acțiunii civile în procesul penal: "(1) Instanța se pronunță prin aceeași hotărâre atât asupra acțiunii penale, cât și asupra acțiunii civile."

IX. Opinia judecătorului-raportor

Cu privire la condițiile de admisibilitate ale sesizării:

Judecătorul-raportor a apreciat că, în cauză, nu sunt îndeplinite cerințele de admisibilitate prevăzute, în mod expres și limitativ, de art. 475 din Codul de procedură penală, ceea ce conduce, de plano, la o soluție de respingere, ca inadmisibilă, a sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, pentru motivele ce vor fi expuse în continuare.

Astfel, se constată că legiuitorul a prevăzut, în textul sus-menționat, posibilitatea curților de apel sau, după caz, a tribunalelor, investite cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, care constată în cursul judecății existența unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei și asupra căreia instanța supremă nu a statuat printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de

soluționare, să sesizeze Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prin care să se dea o rezolvare de principiu respectivei probleme de drept, în scopul asigurării unei practici judiciare unitare.

Prin urmare, cererea de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție poate fi făcută numai în ipoteza în care, în cursul soluționării unei cauze, se pune problema interpretării unor dispoziții legale neclare, echivoce, care ar putea conduce la adoptarea unor soluții diferite în rezolvarea acțiunii civile exercitate în cadrul procesului penal.

Or, din însăși jurisprudența ce interesează în cauză, comunicată de către curțile de apel la solicitarea Înaltei Curți, rezultă că nu se pune problema existenței unei practici judiciare neunitare, întrucât despăgubirile civile care au fost acordate în cauze ce au avut ca obiect și judecarea infracțiunii de pericol, de fals în înscrisuri sub semnătură privată, alături de alte infracțiuni de rezultat, s-au întemeiat, din punct de vedere juridic, pe săvârșirea infracțiunilor scop, de rezultat (înșelăciune, evaziune fiscală etc.).

În ipoteza în care acțiunea penală a avut ca obiect comiterea faptei singulare de fals în înscrisuri sub semnătură privată, acțiunea civilă nu a fost alăturată celei penale.

Așadar, nu se poate folosi procedura hotărârii prealabile, dacă aplicarea corectă a dreptului se impune într-un mod atât de evident încât să nu lase loc niciunei îndoieli rezonabile cu privire la modul de soluționare a întrebării adresate în cauză.

Pe de altă parte, întrebarea care se poate adresa Înaltei Curți trebuie să vizeze exclusiv probleme de interpretare a legii, iar nu elemente ale speței deduse judecății, tinzându-se, în fapt, la soluționarea litigiului particular.

Astfel, se constată că, prin modul de formulare a solicitării, se tinde, în realitate, la obținerea unei decizii definitive și obligatorii din partea Înaltei Curți, în soluționarea în concret a cauzei de către instanță, ceea ce este inadmisibil, întrucât excedează competenței instanței supreme, în conformitate cu prevederile art. 475 și următoarele din Codul de procedură penală.

Revenind la condițiile de admisibilitate a sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, judecătorul-raportor constată îndeplinită în cauză numai cerința privind titularul și etapa procesuală în care poate fi formulată, toate celelalte condiții prevăzute de textul de lege precitat nefiind întrunite.

Se reține, în acest sens, că sesizarea a fost formulată de către Curtea de Apel Timișoara, ca instanță de ultim control judiciar investită în Dosarul nr. 2.834/325/2014, cu soluționarea apelurilor declarate de către inculpatul M.A. și de părțile civile E.Z.M. și S.H. împotriva Sentinței penale nr. 3.953 din data de 6 noiembrie 2014 a Judecătoriei Timișoara.

Deși este formulată de un complet al unei curți de apel investit cu judecarea unei cauze în ultimă instanță, "chestiunea de drept" supusă analizei a primit o rezolvare anterioară prin Decizia de îndrumare a Plenului Tribunalului Suprem nr. 1 din 14 martie 1968 și prin deciziile de recurs în interesul legii nr. 29 din 2 iunie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 230 din 8 aprilie 2009, și nr. 43 din 13 octombrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 372 din 3 iunie 2009, pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție - Secțiunile Unite și redată la pct. VIII din raport.

Pe de altă parte, nici cerința existenței unei "chestiuni de drept" care să necesite intervenția Înaltei Curți printr-o hotărâre prealabilă nu este îndeplinită, întrucât instanța de sesizare nu solicită interpretarea unor dispoziții legale în abstracto, ci sesizează Înalta Curte pentru ca aceasta din urmă să se pronunțe cu privire la admisibilitatea acțiunii civile, alăturată celei penale, exercitată în speța aflată pe rolul instanței de trimitere.

Or, modul de soluționare a acțiunii civile exercitate în cadrul procesului penal este atributul exclusiv al instanței investite cu soluționarea cauzei respective.

ÎNALTA CURTE

Cu privire la sesizarea formulată de Curtea de Apel Timișoara în Dosarul nr. 2.834/325/2014, prin care a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept dacă: "Este admisibilă acțiunea civilă, având ca obiect obligarea la plata de daune materiale și morale, exercitată în procesul penal împotriva inculpatului trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată", reține următoarele:

Înainte de a proceda la o analiză în fond a problemei de drept supuse dezbaterii, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că nu sunt îndeplinite cumulativ condițiile de admisibilitate a sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri

prealabile, prevăzute în art. 475 din Codul de procedură penală, pentru considerentele ce vor fi arătate în continuare.

Reglementând condițiile de admisibilitate a sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, legiuitorul a stabilit, în art. 475 din Codul de procedură penală, posibilitatea Înaltei Curți, a curții de apel și a tribunalului învestite cu soluționarea unei cauze în ultimă instanță, care constată, în cursul judecății, existența unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei și asupra căreia instanța nu a statuat încă printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui asemenea recurs, să sesizeze Înalta Curte de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prin care să se dea rezolvare de principiu respectivei probleme de drept, în scopul asigurării unei practici judiciare unitare.

Prin reglementarea prevăzută de legiuitor în cuprinsul textului citat mai sus se instituie o serie de cerințe de admisibilitate pentru declanșarea procedurii de sesizare în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, condiții care se impun a fi întrunite în mod cumulativ, respectiv:

a) să existe o cauză în curs de judecată în ultimul grad de jurisdicție pe rolul uneia dintre instanțele enumerate expres de dispozițiile art. 475 din Codul de procedură penală, respectiv Înalta Curte de Casație și Justiție, curte de apel sau tribunal;

b) chestiunea de drept supusă dezlegării să conducă la soluționarea în fond a cauzei respective;

c) problema de drept nu a fost dezlegată de Înalta Curte de Casație și Justiție printr-o hotărâre prealabilă sau printr-un recurs în interesul legii și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

Raportând sesizarea privind pronunțarea hotărârii prealabile la condițiile impuse de art. 475 din Codul de procedură penală, se constată că sunt îndeplinite condițiile menționate anterior la lit. a) și c), respectiv există o cauză aflată în curs de judecată în ultimă instanță, Înalta Curte de Casație și Justiție nu s-a mai pronunțat cu privire la chestiunea de drept ce face obiectul sesizării, iar această chestiune nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, nu și cerința prevăzută la lit. b) a aceluiași articol, respectiv ca soluționarea fondului cauzei să depindă de lămurirea chestiunii de drept ce face obiectul sesizării.

Prin urmare, se constată că nu există aspecte de inadmisibilitate în ceea ce privește existența unui litigiu aflat pe rolul Curții de Apel Timișoara, ca ultimă instanță, situație în care se impune analiza admisibilității cererii doar prin prisma celei de-a doua condiții, respectiv aceea ca chestiunea de drept supusă dezlegării să conducă la soluționarea pe fond a cauzei.

Această condiție de admisibilitate, prin referirea expresă la soluționarea "pe fond" a cauzei, impune ca dezlegarea chestiunii de drept care formează obiectul sesizării să fie determinantă pentru rezolvarea acțiunii penale sau a acțiunii civile în procesul penal.

În cauză, obiectul sesizării îl reprezintă aspectul care se circumscrie sferei normelor referitoare la acțiunea civilă, având ca obiect obligarea la plata de daune materiale și morale a inculpatului trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată.

Examinând încheierea prin care a fost sesizată Înalta Curte de Casație și Justiție, se constată că instanța nu solicită interpretarea unor dispoziții legale în abstracto, ci pronunțarea asupra admisibilității acțiunii civile, alăturată raportului juridic penal dedus judecății.

Or, modul de soluționare a acțiunii civile exercitate în cadrul procesului penal este atributul exclusiv al instanței învestite cu soluționarea cauzei.

Ca atare, întrebarea care se poate adresa Înaltei Curți trebuie să vizeze exclusiv probleme de interpretare a legii, iar nu elemente de fapt, analiza acestora din urmă fiind atributul exclusiv al instanței.

Astfel, se constată că, prin modul de formulare a sesizării, se tinde, în realitate, la pronunțarea unei decizii definitive și obligatorii cu privire la o chestiune de fapt ceea ce excedează procedurii prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală.

În consecință, mecanismul de unificare a practicii judiciare reglementat de dispozițiile art. 475 și următoarele din Codul de procedură penală nu poate fi uzitat câtă vreme legiuitorul a limitat, prin condiția restrictivă de admisibilitate, examinarea numai a chestiunilor de drept care conduc la dezlegarea în fond a cauzei.

Constatănd neîndeplinită una dintre condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 475 din Codul de procedură penală,

Înalta Curte va respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Timișoara - Secția penală, în Dosarul nr. 2.834/325/2014, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la chestiunea de drept dacă: "Este admisibilă acțiunea civilă, având ca obiect obligarea la plata de daune materiale și morale, exercitată în procesul penal împotriva inculpatului trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată".

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

D E C I D E:

Respinge, ca inadmisibilă, sesizarea formulată de Curtea de Apel Timișoara - Secția penală, în Dosarul nr. 2.834/325/2014, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la chestiunea de drept dacă: "Este admisibilă acțiunea civilă, având ca obiect obligarea la plata de daune materiale și morale, exercitată în procesul penal împotriva inculpatului trimis în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată".

Obligatorie de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, potrivit art. 477 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică, astăzi, 22 mai 2015.

PREȘEDINTELE SECȚIEI PENALE A ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

judecător MIRELA SORINA POPESCU

Magistrat-asistent,

Elena Larisa Pavel